วารสารการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก Journal of Thai Traditional & Alternative Medicine
ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ มกราคม-เมษายน ๒๕๕๐ Vol. 5 No. 1 January-April 2007

นิพนธ์ต้นฉบับ

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จในการจัดบริการของรัฐด้านการแพทย์ทางเลือก

กรณีศึกษา: โรงพยาบาลดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

บุญใจ ลิ่มศิลา*

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จในการจัดบริการด้านการแพทย์ทางเลือก ของโรงพยาบาลดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรีเพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการตัดสินใจของผู้บริหารในการจัดบริการด้านการแพทย์ทางเลือกในโรงพยาบาลของรัฐ.

ขอบเขตการศึกษา ปัจจัยความสำเร็จ : ๑. ด้านภาวะผู้นำ, ๒. รูปแบบการบริหารจัดการ ซึ่งได้แก่ การสร้างทีมงาน รูปแบบการบริการ และค่าใช้จ่ายในการบริการ, ๓. ความพร้อมของสถานบริการ ซึ่งได้แก่ สถานที่ บุคลากร และงบประมาณ, ๔. สภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยว, ๕. การสนับสนุนจากส่วนกลางและภูมิภาค, และ ๖. ความพอใจของผู้มารับบริการ.

ระเบียบวิธีศึกษา ทำการศึกษาเชิงสำรวจในช่วงเดือนธันวาคม ๒๕๔๙ - เดือนพฤษภาคม ๒๕๕๐ ที่โรงพยาบาลดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี, ใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง คือผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน ด้านการแพทย์ทางเลือกของโรงพยาบาล ๑๕ คน และผู้ใช้บริการ ๑๐๐ คน, เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน และใช้แบบสำรวจความพอใจของผู้ใช้บริการ, วิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงเนื้อหา และวิเคราะห์ข้อมูลความพอใจเชิงปริมาณ สถิติจากค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน .

ผลการศึกษา ปรากฏว่าปัจจัยหลักที่ส่งผลสำเร็จในการบริการด้านการแพทย์ทางเลือก ของโรงพยาบาลดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย ๑. ภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ในการปรับกระบวนทัศน์สำหรับการดูแลสุขภาพ และใช้นโยบายการบริหารแบบไม่เป็นทางการ, ๒. รูปแบบการบริหารจัดการ โดยการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ และการกำหนดรูปแบบการบริการอย่างเป็นระบบ, ๓. ความพร้อมในเรื่องสถานที่ บุคลากร และงบประมาณ, และ ๔. สภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยว.

ส่วนปัจจัยรองที่ส่งผลสำเร็จ ได้แก่ ๑. การสนับสนุนงบประมาณจากส่วนกลางและส่วนภูมิภาค, ๒. การมีนโยบายที่ชัดเจนและต่อเนื่อง ในการชักนำและพัฒนาการแพทย์ทางเลือกเข้าสู่สถานบริการสุขภาพของรัฐ , ๓. การประชาสัมพันธ์และการตลาด, ๔. การมีนักบริหารมืออาชีพ เข้ามาบริหารด้านธุรกิจ.

คำสำคัญ : ปัจจัยความสำเร็จ, การแพทย์ทางเลือก, สถานบริการของรัฐ, โรงพยาบาลดำเนินสะดวก

ปัญหา

จากสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปได้ทำให้เกิดปัญหาด้านพฤติกรรมสุขภาพ โดยเฉพาะอุบัติการโรคไม่ติดต่อสูงขึ้น เช่น โรคมะเร็ง โรคเบาหวาน โรคหัวใจ โรคความดันโลหิตสูง รวมถึงอุบัติการโรคเอ็ชไอวี และโรคติดเชื้ออื่น ๆ ด้วย. โรคเหล่านี้จะก่อปัญหาต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยทั้งด้านเศรษฐกิจและสภาพความเป็นอยู่ของผู้ป่วยและบุคคลในครอบครัว ประกอบกับการแพทย์แผนปัจจุบันซึ่งเป็นการแพทย์หลักในสังคมไทย ยังมีข้อจำกัด ในการบำบัดรักษา เพราะระบบการแพทย์แผนปัจจุบันเน้นที่การรักษาโรคมากกว่าการรักษาคน และใช้สารเคมีสังเคราะห์แทรกแซงกลวิธานการทำงานของ

*สถาบันการแพทย์ไทย-จีน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้, กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, กระทรวงสาธารณสุข, นนทบุรี ๑๑๐๐๐

ร่างกายมากเกินไป อีกทั้งการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ราคาแพงผนวกเข้ากับบริการระบบธุรกิจแบบแสวงผลกำไร ทำให้บริการไม่สามารถเป็นที่พึ่ง ของประชาชนผู้เจ็บป่วยทุกข์ยากได้ตลอดจนการสูญเสียทางเศรษฐกิจสำหรับมูลค่ายา เวชภัณฑ์และเครื่องมือทางการแพทย์ปีละนับหมื่นล้านบาท ซึ่งนับเป็นการสูญเสียการพึ่งตนเองในระดับประเทศ.

จากปรากฏการณ์ข้างต้นทำให้ประชาชนต้องแสวงหาการรักษาทางเลือกใหม่ ๆ ดังเห็นได้จากโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีมากขึ้นเรื่อย ๆ และในโปรแกรมสุขภาพเหล่านั้นมีการใช้การแพทย์ทางเลือกในรูปแบบต่าง ๆ. ในปัจจุบันสถานบริการด้านสุขภาพของภาครัฐได้ให้ความสนใจกับการจัดบริการการแพทย์ทางเลือกแก่ประชาชนทั่วไปมากขึ้นเช่นกัน. จากการสำรวจบริการการแพทย์ทางเลือกในภาครัฐและเอกชนทั่วประเทศ เมื่อปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยกองการแพทย์ทางเลือก พบว่า มีสถานบริการดังกล่าวเพียงร้อยละ ๑๑.๘ ซึ่งได้นำศาสตร์การแพทย์ทางเลือกแขนงต่าง ๆ มาผสมผสานกับการแพทย์แผนปัจจุบันในการจัดบริการสุขภาพ โดยใช้หลักการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม. และจากการศึกษาพบสถานบริการสุขภาพที่มีการให้บริการอย่างเป็นรูปธรรม คือ ๑. มีการบริการตรงตามนิยามการแพทย์ทางเลือก, ๒. มีผู้รับผิดชอบงาน, ๓. มีโครงสร้างองค์กรที่ชัดเจน, ๔. มีสถานบริการเปิดไปแล้วไม่ต่ำกว่า ๑ ปี ๓๔ แห่ง เมื่อปีงบประมาณ พ.ศ ๒๕๔๗ พบว่าเป็นสถานบริการของโรงพยาบาลภาครัฐ ร้อยละ ๘๕.๓ (๒๙ แห่งจาก ๓๔ แห่ง) เป็นโรงพยาบาลศูนย์ และโรงพยาบาลทั่วไป ร้อยละ ๕๑.๗ (๑๕ แห่งจาก ๒๙ แห่ง) โรงพยาบาลชุมชน ร้อยละ ๔๘.๒ (๑๔ แห่งจาก ๒๙ แห่ง) และเป็นโรงพยาบาลเอกชน ร้อยละ ๑๔.๗ (๕ แห่งจาก ๓๔ แห่ง) และพบว่าสถานบริการทุกระดับมีการจัดองค์กรและบุคลากรรับผิดชอบโดยเฉพาะ ที่เป็นผู้ประกอบวิชาชีพสาธารณสุขสาขาต่าง ๆ เช่น แพทย์ เภสัชกร นักกายภาพบำบัด พยาบาล นักโภชนาการ และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ที่มีความสนใจงานด้านนี้โดยเฉพาะ; ทาง***บริการ***มี ๒ แบบ คือ แบบทางเลือกที่ผู้รับบริการเป็นผู้พิจารณาตัดสินใจ และแบบที่ผู้รับบริการเข้ามาขอรับบริการจากประชาสัมพันธ์ของสถานบริการ; สถานบริการส่วนมากใช้งบประมาณของหน่วยงานร่วมกับเงินรายได้ค่าบริการและเงินบริจาค; ***รูปแบบของบริการ*** พบว่ามีความหลากหลาย ขึ้นอยู่กับหน่วยงานว่าจะจัดการอย่างไร. ในปัจจุบันมีสถานบริการของรัฐที่ประสบความสำเร็จในการจัดบริการการแพทย์ทางเลือกหลายแห่ง เช่น โรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ จังหวัดอุบลราชธานี โรงพยาบาลจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ โรงพยาบาลระนอง จังหวัดระนอง โรงพยาบาลดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี. ดังนั้นกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ในการนี้ จึงเห็นสมควรให้มีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จในการจัดบริการด้านการแพทย์ทางเลือกในสถานบริการของรัฐ เพื่อนำข้อมูลมาใช้ดำเนินการจัดบริการด้านการแพทย์ทางเลือกในสถานบริการสุขภาพของรัฐต่อไป.

ระเบียบวิธีศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจที่โรงพยาบาลดำเนินสะดวก ในจังหวัดราชบุรี ในช่วงเดือนธันวาคม ๒๕๔๙ - เดือนพฤษภาคม ๒๕๕๐. กลุ่มตัวอย่างศึกษาเป็นแบบเฉพาะเจาะจง คือผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน ด้านการแพทย์ทางเลือกของโรงพยาบาล ๑๕ คน และผู้ใช้บริการสุขภาพด้านการแพทย์ทางเลือก ในโรงพยาบาล ๑๐๐ คน.

การเก็บข้อมูลกระทำโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานด้านการแพทย์ทางเลือก ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ : ๑. *ภาวะผู้นำ* ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับ แนวคิดและความเป็นมาในการจัดบริการด้านการแพทย์ทางเลือก และวิสัยทัศน์; ๒. *รูปแบบการบริหารจัดการ* ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับ นโยบายและการบริหารจัดการด้านบริการการแพทย์ทางเลือก, การสร้างทีมงานให้บริการ, การกำหนดรูปแบบการให้บริการ, และการกำหนดค่าใช้จ่ายในการบริการ; ๓. *ความพร้อมของสถานบริการ* เป็นคำถามเกี่ยวกับ การเตรียมความพรักพร้อมของบริการ ได้แก่ บุคลากร, อาคารสถานที่, งบประมาณในการจัดบริการ, และแหล่งเงินทุนสนับสนุน; ๔. *การเป็นแหล่งท่องเที่ยว* เป็นคำถามเกี่ยวกับศักยภาพเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สนับสนุนความสำเร็จในการจัดบริการ; ๕. *การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ จากส่วนกลางและภูมิภาค* เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยอื่น ๆ ในการจัดบริการ. การใช้แบบสอบถามในการสำรวจความพอใจของผู้ใช้บริการ ด้านการแพทย์ทางเลือก ได้แก่ ๑. *ความสะดวก;* ๒. *การประสานการบริการ;* ๓. *อัธยาศัยและความสนใจของผู้บริการ;* ๔. *ข้อมูลข่าวสารของการบริการที่ได้รับ;* ๕. *คุณภาพการบริการ;* ๖. *ค่าใช้จ่ายในการบริการ*

การวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา. การวิเคราะห์ข้อมูลความพอใจ ใช้วิธีสถิติเชิงปริมาณ แสดง ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน.

ผลการศึกษา

ปัจจัยหลัก ที่ส่งผลสำเร็จด้านการแพทย์ทางเลือกของโรงพยาบาลดำเนินสะดวก ได้แก่ ๑. ภาวะการเป็นผู้นำ ที่มีนโยบายด้านสุขภาพ และวิสัยทัศน์ในการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการดูแลสุขภาพ, ๒. รูปแบบการบริหารจัดการ ที่ประกอบด้วยทีมงานที่มีประสิทธิภาพและมีความเข้มแข็งอดทน, ๓. การกำหนดรูปแบบการบริการอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จในการจัดบริการมากที่สุดโดยเฉพาะการจัดทัวร์สุขภาพ, ๔. ความพร้อมของสถานบริการในเรื่องสถานที่, การมีบุคลากร และงบประมาณที่เพียงพอ, และ ๕. การอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว ที่มีตลาดน้ำดำเนินสะดวก เป็นหลักสำคัญ รองลงมาคือพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้ง และการลงเรือชมหิ่งห้อย.

ปัจจัยสนับสนุน ที่ส่งผลสำเร็จในการดำเนินบริการการแพทย์ทางเลือกของโรงพยาบาลดำเนินสะดวก และสามารถจัดบริการได้อย่างยั่งยืน ได้แก่ ๑. ความพอใจของผู้ใช้บริการ, ๒. นโยบายปฏิบัติที่ชัดเจนและต่อเนื่องจากส่วนกลางในการสนับสนุนและส่งเสริมการแพทย์ทางเลือกเป็นบริการของรัฐ, ๓. การประชาสัมพันธ์ และการตลาด, ๔. การมีมืออาชีพเข้ามาบริหารจัดการงานการแพทย์แผนไทย และ การแพทย์ทางเลือกในเชิงธุรกิจ.

สรุปและวิจารณ์

จากผลการศึกษาสรุปได้ว่าปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จในการบริการด้านการแพทย์ทางเลือกในสถานบริการของรัฐขึ้นอยู่กับ **๑. ภาวะผู้นำ** ของผู้บริหารสถานบริการนั้นมีความสำคัญมากต่อการดำเนินบริการ เพราะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ในการกำหนดนโยบาย และปรับกระบวนทัศน์ในการนำการแพทย์ทางเลือกเข้ามาผสมผสานบริการ และคอยกำกับดูแล รวมทั้งผลักดันและสนับสนุนด้านต่าง ๆ จนประสบผลสำเร็จ ดังนั้นในการพัฒนางานด้านการแพทย์ทางเลือกลงสู่สถานบริการในภาครัฐ จะต้องคำนึงถึงความพร้อมในเรื่องภาวะผู้นำ เป็นหลัก; **๒. ทีมงานที่มีประสิทธิภาพ** เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญควบคู่ไปกับภาวะผู้นำ เพราะถึงแม้จะมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ แต่ถ้าไม่มีทีมงานที่มีประสิทธิภาพ ก็ไม่สามารถปฏิบัติการให้ลุล่วงได้ เพราะฉะนั้นในการพัฒนาการแพทย์ทางเลือก ลงสู่สถานบริการนั้น ทางหน่วยงานส่วนกลางจะต้องไม่มองข้ามเรื่องอัตรากำลัง และการพัฒนาบุคลากรโดยเฉพาะในส่วนภูมิภาคด้วย; **๓. การเป็นแหล่งท่องเที่ยว** เป็นปัจจัยหลักที่สำคัญเนื่องจากการเป็นแหล่งท่องเที่ยว สามารถนำมาช่วยสนับสนุนในรูปแบบของทัวร์สุขภาพ และโปรแกรมสุขภาพอื่น ๆ อีกมากมาย; **๔. ความพร้อมของสถานที่** และการบริหารจัดการ ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ช่วยสนับสนุนให้ความพอใจแก่ผู้มารับบริการและส่งผลให้การดำเนินบริการยั่งยืนต่อไป. ส่วนปัจจัยอื่น ๆ เช่น การมีนโยบายในการพัฒนางานด้านการแพทย์ทางเลือกอย่างต่อเนื่องจากทั้งส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค และการมีมืออาชีพเข้ามาบริหารจัดการในเชิงธุรกิจนั้น ผู้ศึกษาเชื่อว่าหากมีการสนับสนุนจากส่วนกลางในการนำบริการด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกเข้าสู่บริการของรัฐให้เป็นรูปธรรมอย่างยั่งยืน ก็จะเป็นประโยชน์ในด้านสาธารณสุข และช่วยลดงบประมาณค่าเวชภัณฑ์จากต่างประเทศด้วย.

เอกสารประกอบการเรียบเรียง

๑. กองการแพทย์ทางเลือก กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข. ผลการศึกษาการจัดบริการการแพทย์ทางเลือกของสถานบริการสุขภาพในประเทศไทย ๒๕๔๖ (ไม่แจ้งที่พิมพ์).

๒. ทองใบ สุดชารี. ภาวะผู้นำและการจูงใจ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. อุบลราชธานี : โรงพิมพ์คณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี; ๒๕๔๓.

๓. บัวตั้น เธียรอารมณ์. ความสัมพันธ์เกื้อกูลของการแพทย์ทางเลือก: ศึกษาในกลุ่มการแพทย์ทางเลือกของอำเภอเมือง เชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุข คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ๒๕๔๘.

๔. บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. เทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จามจุรีโปรดักท์; ๒๕๔๙.

๕. ประเวศ วะสี. ทฤษฎีใหม่ทางการแพทย์. วารสารหมออนามัย ๒๕๔๗; ๑๔:๖-๑๙.

๖. รวมพร นาคะพงศ์. การสำรวจความรู้และความคิดเห็นในการเลือกใช้บริการการแพทย์ทางเลือกของบุคลากรสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๔๕. สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข; ๒๕๔๕.

๗. ยงศักดิ์ ตันติปิฎก, ปัทมาวดี กสิกรรม, รุจินาถ อรรถสิษฐ, โอภาส เชษฐากุล, ปารณัฐ สุขสิทธิ์. รายงานการสังเคราะห์องค์ความรู้สู่การปฏิรูประบบสุขภาพ เรื่องการพัฒนาระบบสุขภาพทางเลือกในระบบสุขภาพไทย. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข; ๒๕๔๓.

๘. ศิริวรรณ เสรีรัตน์, ลัทธิกาล ศรีวะรมย์, สมชาย หิรัญกิตติ. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พัฒนาศึกษา; ๒๕๓๙.
๙. สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์. คู่มือผู้ดำเนินการสปาเพื่อสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุข ๒๕๔๘ สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ . แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางสุขภาพของเอเชีย (พ.ศ. ๒๕๔๗ - ๒๕๕๑); ๒๕๔๘.
๑๐. สำนักนโยบายและแผนสาธารณสุข. สุขภาพทางเลือก. โครงการปฏิรูประบบบริการสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข.
๑๓. สุภางค์ จันทวานิช. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; ๒๕๔๙.
๑๑. สิน พันธ์พินิจ. เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์ พิมพ์ครั้งที่ ๑ กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทจุนพับลิซซิ่ง จำกัด; ๒๕๔๗.
๑๒. สุภางค์ จันทวานิช. วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; ๒๕๓๙.
๑๔. อำพล จินดาวัฒนะ. กระบวนทัศน์ใหม่ในการสร้างเสริมสุขภาพ วารสารหมออนามัย ๒๕๔๗;๑๓:๖-๑๗.
๑๕. Anderson DL, Shane-McWhorter L, Crouch BI, Andersen SJ. Prevalence and patterns of alternative medicine use in a university hospital outpatient clinic serving rheumatology and geriatric patients. Pharmacotherapy 2000;20:958-66.
๑๖. Shiflett S, Schoenberger N, Diamond B, Nayak S, Cotter A. Complementary and alternative medicine. In: Delisa J, editor. Rehabilitation medicine: principles and practice. Philadelphia: Lippincott-Raven Publishers; 1988. p. 873 -85
๑๗. Shiflett S. Overview of complementary therapies in physical medicine and rehabilitation. Clin N Am 1999;123:521-9.

Abstract

Essential Factors in the Successful Management of an Alternative Medicine Service in the Damnoernsaduak Hospital, Ratchaburi Province

Boonjai Limsila

The Southeast Asian Thai-Chinese Medical Institute, Department for Development of Thai Traditional and Alternative Medicine, Ministry of Public Health, Nonthaburi 11000

Objectives: **The purpose of this study was to determine the factors that confer success on alternative medicine services.**

Methodology: **The study was carried out in the period from December 2005 to May 2006 to obtain information from 15 executives and personnel, and 100 patients treated on aspects of: (1) leadership, (2) administration, i.e., teamwork, service provision, and service expense, (3) facility of service, i.e., place, workers, and budget, (4) tourist resources, (5) budget support from central and provincial levels, and (6) client satisfaction. The data were obtained by in-depth interviews of 15 workers and questionnaires of satisfaction from 100 patients. Data analysis was quantitative verification, with mean values and their standard deviations.**

Results: **The study disclosed that the success of alternative medicine services was due principally to: (1) leadership with vision for the improvement of health care according to informal administration policy; (2) the management pattern showing efficient teamwork and systematic service; (3) proper hospital facility, i.e., place, personnel, and financial support; (4) taking the role of being a tourist resource. In addition, the minor factors involved (1) financial support from central and provincial resources; (2) firm and sustained policies to develop and place alternative medicine into government health service; (3) good information and marketing; (4) management by a professional executive.**

Key words: **alternative medicine, achievement factors, Damnoernsaduak Hospital, Ratchaburi Province**